

EMLEKEZÉS

SURÁNYI JÁNOSRA

Irtá HORDÓSY IVÁN

Fiatal, húszéves gyerek voltam, Surányi János pedig negyvenöt éves öreg népfelkeltő. Azon a forró nyári napon, 1916 június 4-én, ott feküdtünk egymás mellett a volhyniai lövészárkokban és egymás mellett voltunk tanulni a világháború egyik legvéresebb ütközetének, amely a hatalmas Bruszilov offenzívát bevezette.

Epen tizenkét évvel ezelőtt történt és így nem csoda, ha ma visszajönnek a ködös messzeségből a véres emlékek, a lecsapó gránátok, a síró srápnellek, az aknák süvítése, a repülőgépek és a géppuskák irtózatossá muzzsikája, a lángszórók borzalmas munkája, embereim kétségbeesett és egyre halkuló halálhülyéje és a késő délutáni eső, amely ráhullott az árkokban szanaszét fekvő halott katonákra és lezárta a hatalmas orosz támadás első nagy felvonását.

Aztán kikerültünk az árkokból és én, mint a zászlóalj segéd tisztje, lovon mentem tovább, Surányi János, a tisztiszolgám, pedig ott bandukolt mellettem. Nagyon nehéz sorsa volt akkor a katonának, az orosz állandóan a nyomukban volt, erőltetett menet, irtózatossá muzzsikája, víztelenség, ennyival napok óta nem láttunk s a forró kánikulában a katonák mindent elhanyagoltak, hátizsákot, köpönyeget, gázálarcot, csak a puskájukat tartották meg az egyetlen meztelen szurronnyal. És Surányi János csak tovább ballagott. A lépte egyre nehezebb lett és a hátizsákja egyre teltebb. Már borzasztó terhet cipelt öreg vállain, amikor egyszer csak meglátom, hogy lehajol a földre és eldobott jó töltényeket, gázmaszkokat vesz fel s beleteszi a duzzadásig megtelt hátizsákjába.

Rákiáltottam:

— János, öreg János, mit csinál, az Isten szerelméért!

— Nem nézhetem, kérem, hogy így pusztuljon, vesszen az állam drága vagyona — felelte Surányi János.

És akkor végignémet ezen a nagybajszos népfelkeltőn, akinek hét gyermeke sirt otthon és az alakja az égig ért előttem. Benne, az egyszerű magyar parasztemberben, ottlátam azon a forró, tüzes napon a magyar faj óriási kvalitásainak kikristályosodását, szoborrá vált előttem Surányi János, a szenvedő, munkás, százhalált haló ezeréves magyar nemzet dicsőséges homlokú szobrává.

Körülöttünk égtek a falvak, az egyik orosz templom darabokra hullott, mert benne robbantottuk fel a rengeteg gránátot és srápnellek, amit nem tudtunk magunkkal vinni, de az oroszoknak sem akartunk hátrahagyni, — és Surányi János, a nagy idők néhez igáját vonó magyar, lépésről-lépésre hajlatgott és szedte fel a Mannlicher töltényeket...

Aztán — a rettenetes zürzavarban elveszett Surányi János. Egy héty nem láttam. Ütközet-ütközetet követett és egyszer csak a gránátánc kellős közepében megjelent előttem. Majdnem össze-vissza csókoltam, annyira megörültem neki.

De Surányi János elhárított magától, katonásan tiszteltgette előttem:

— Zászlós urnak aláztatosan jelentem, én most már elmegyek.

— Ugyan, hogy beszélhet ilyeneket, János, — feleltem, — dehogyan engedelmelem én magam, örülök, hogy egymásra találtunk!

Surányi János nem szólt egy szót sem, csak felemelte a balkezét és odatartotta a szemem elé.

És Surányi János balkezefele darabokra szaggatva véres cafatokban lógott előttem. Valósággal izzé-porrá zúzta a kézigrántát vagy egy robbanógolyót.

Elsápadtam.

Surányi János pedig állt előttem, katonás vigyázzban és várta a parancsot.

— Lenéztem a földre és csendesen mondtam:

— Elmehet János, Isten hírével...

Azóta szeretem a föld népet, a magyar parasztot, akiben megtestesült fajomnak minden nagyszerűsége és ma, a Bruszilov ütközetek véres jubileumán hódolattal állok meg Surányi János tisztiszolgám nagy és nemes emléke előtt feszes vigyázz állásban.

TETTEKET AKARUNK

LÁTNII!

A Daily Mail, a magyarság nagy barátjának, Rothermere lordnak hatalmas lapja, beteken keresztül hasábkon foglalkozott a lord fiának budapesti látogatásával, rengeteg képet közölt és az angol közvéleményt valóban kitűnően tájékoztatta arról az angolbarát hangulatról, amely a mai magyar társadalmi egész lelkületében megnyilatkozik.

Ugyanakkor fájdalommal láttuk, hogy az amerikai és kanadai lapok vagy egyáltalán tudomást se szereznek erről az eseményről, vagy elsősorban a prágai ellen tüntetéseket írták meg s azután tértek csak ki néhány szóval a sokkal nagyobb méretű és angol szempontból sokkal fontosabb budapesti látogatásokra. Az oka ennek az, hogy a kanadai angol sajtó még európai híreit is nem Angliából, hanem Amerikából kapja, Amerika sajtójának nagyrésztét pedig még mindig a csehek informálják a háborús szövetség és a Wilson féle puszipajtás alapján. De ha már Amerika nem is akar tudomást venni a világ sorsának változásáról, legalább Kanadának, amelynek brit érdekei vannak, kell megtudnia, hogy az európai kontinensen egy év óta más szelek fujdogálnak.

Beszélgésünk ilyen mederben folytak az egyik winnipeg nagy angol lap szerkesztőjével, aki már eddig is több cikket írt — információk alapján lapjába a Rothermere akcióról és a trianoni béke hallatlan igazságtalanságairól.

Igy történt, hogy a héten aztán a Winnipeg Evening Tribune, az egyik legnagyobb angol napilap Nyugatkanadában:

— Hearty Welcome by grateful Hungary to Young British M. P. — cím alatt hosszú és részletes cikkben ismertette és

mond Harmsworth magyarországi látogatásának hatalmas méretét és ünneplőességét.

Egy-egy ilyen cikk — és mennyit halad előre a magyarság ügye az angolul beszélő világ közvéleményében!

Már pedig ezt megteheti akárki, nem kell hozzá egyéb, mint őszinte, becsületos, logikus beszéd egy-egy lapszerkesztővel, akinek a magyar ügy számára való megnyerésével — sok-

szor százezrek véleményét és szimpátiáját fordítjuk a magunk oldalára.

Hogy lenne az, ha a Kanadai Magyar Szövetség, amelyről hallunk is — nem is — egyszer már ilyenféle eredményekkel lepné meg jelenlegi és leendő tagjait?

Erős a meggyőződésünk, hogy akkor sokkal több pártfogója lenne, mert több lenne a létjogosultsága is.

VAJJON KI LESZ AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK UJ ELNÖKE?

PÁRTOK ÉS FELFOGÁSOK NAGY CSATÁJA LESZ AZ ŐSZI VALASZTÁS — AZ SEM LEHETETLEN, HOGY COOLIDGE UJRA VALLALJA A JELÖLÉST

WINNIPEG, június.

Az alábbi cikket Radisits György, a Pannonia Western Canada Colonization Society tisztviselője írta. Radisits György évek óta tanulmányozta az Egyesült Államok politikai életét, abban maga is személyesen is élénk részt vett, úgyhogy alábbközlök „helyzetjelentése” az elnökválasztási eshetőségekről különösen értékes és idősezerű. Radisits György a múlt héten érkezett New Yorkból Winnipegre és reméljük, hogy írásával a jövőben is fogja keresni a Kanadai Magyar Ujság hasábjait. Az értékes tanulmány a következő:

Az idén ősszel alkalmunk lesz megfigyelni az Egyesült Államokban a modern idők egyik legérdekesebb politikai küzdelmét. A kiemelkedő jelöltek érdekes egyénisége és a választásokkal eldöntésre kerülő fontos kérdések igen heves küzdelmet ígérnek, amelyben — véleményem szerint — az amerikai lakosság nagyrésze aktívan lesz érdekeltve és aktívan fog részt venni.

Mielőtt azonban e küzdelemnek és a vele kapcsolatos kérdések részletes megbeszéléséhez látnánk foglalkozni az Egyesült Államok két pártja között fennálló különbségeket.

1. A Republikánus Part (GOP) magas behozatalt várhat a választás után, hogy ezáltal védje és biztosítsa az erősen ki fejlődött gyáripart, ez a párt erősen konzervatív, európai ü-

gyekben nem akar résztvenni, és a bevándorlás erős megszorítását pártolja, hogy ezáltal biztosítsa az amerikai munkásság számára a fennálló magas munkabéreket és megvédje őket az esetleg bevándorló olcsó európai munkaerő konkurrenciájától. Természetes, a fentiek főleg az ország keleti részére vonatkoznak, mert a földművelés sel foglalkozó Nyugaton, ahol a farmerek vannak többségben, a lakosság olyan törvényhozást kíván, amely az ő érdekeiket védi és támogatja, és ezek az érdekek természetesen sok esetben homlokegyenest ellenkeznek a nagyipar érdekeivel. Mindeközben a republikánus párt vezetése főképpen keleti politikuskok kezében van, ezen irányú fáradozásuk ezideig sikertelen volt, mint azt a McNary Haugen Bill megbukásából tisztán láthatjuk.

A SZOMSZÉDBAN IS BAJ VAN A VAMMAL

2. A Demokrata Párt ezzel szemben alacsony behozatalt várhat, hogy ezáltal elősegítse a külállamokkal való kereskedelmet, remélvén, hogy az ezáltal beálló egészséges versengés nagyobb mérvű termelést s olcsóbb árakat fog biztosítani. Ugyanígy aktívabban akar részt venni a világ ügyeinek intézésében, remélve, hogy ezáltal is elősegíti a nemzetek közötti békés együttműködést. Nemkülönböztetve pártolja a beván-

dorlási törvények revízióját is, hogy a jelenleg fennálló lehetetlen állapotokat, amelyek csak

Kiket jelölnek

a republikánusok

A Republikánus Párt kiemelkedő lehetséges elnökjelöltjei a következők:

1. Herbert Hoover, Kereskedelmi Miniszter,
2. Charles Dawes, az U. S. A. Alelnöke,
3. Lowden, kormányzó,
4. Charles Curtis, szenátor.

Mint mindnyájan tudjuk, Hoover miniszternek kimagasló pályafutása volt. A háború alatt és után sokat tett a nyomorúságos európai nemzetek segítése érdekében. Neki köszönhető, hogy sok százezer gyermek nem halhatott a háborút követő nehéz időkben. Mint kereskedelmi miniszter is kiváló államférfiul képességéről tett tanúbizonyságot: és nagy népszerűsége tett szert a Misszissippifolyó áradásakor, amikorra is személyesen járta be a sújtott területeket és személyesen szervezte meg a segítő akciókat. Azonkívül úgy tűnik fel, hogy az u. n. „Big Business” is jó szemmel nézné jelöltségét, mert benne látja azt az államférfiut, aki legjobban tudná folytatni Coolidge elnök politikáját és ezáltal biztosítani a jelenleg fennálló prosperitást.

Természetesen az agrárius Nyugaton népszerűsége

ládokat évekig elválasztanak egymástól, megszüntesse. Azon kívül pártolja az ország víziereinek és egyéb természeti források állami kezelésben való kikanalizását, hogy ezzel a közönség számára olcsó energiaforrást tudjon biztosítani.

Ezek után vizsgáljuk meg az egyes valószínű jelöltek személyiségét és tárgyaljuk meg azokat az elveket, amelyeket képviselnek.

nem oly nagy, miután a farmlakosság érthetően bizalmatlanul viselkedik olyan emberrel szemben, aki annak a kormányznak volt tagja, amely állandóan megnehezítette olyan törvények beiktatását, amelyek a keserveen küzdő farmerlakosság sorsán segítenének.

A FARMEREK BARÁTJA

Dawes alelnök, aki kiválóan ügyes politikus és kiemelkedő pénzügyes, jelenleg teljesen a háttérben tartja magát, de senki sem tudja biztosan, hogy az esetleges kedvező pillanatban nem-e fog-e porondra lépni és megkaparítani a jelölést.

Lowden kormányzó igen népszerű a nyugaton, ahol a farmerek az ő ügyük bajnokát látják benne. Politikai pályafutása alatt a gazdálkodók érdekét mindig szívén viselte és ezáltal sok követőre tett szert. Mindeközben, azonban a Keleten, ahol az államoknak a legnagyobb delegációk van, nem örvend valaminek népszerűségnek, nem valószínű, hogy megkaphassa a jelölést.

Curtis szenátor is igen fényes pályafutással dicsekedhetik és számos politikához értő ember

ÉRDEKES ESETEK

Egy mostanában hirdetett pályázatra érkeztek be az alábbi „Érdekes esetek.”

TISZA ISTVÁN ÉS IRNOKA

Ez még 1896-ban történt. Geszten. Tisza István akkor még csak nagyságos ur volt és új irnokot nevezett ki a geszti gazdaságba. Az „urfi”, mint az irnokot szokás nevezni, csak a késő esti órákban érkezett meg s már aznap nem tudott jelentkezni. Ezért elhatározta, hogy márcsak a reggeli órákban jelentkezik, mert halott, hogy a nagyságos ur jókor kel. Az urfi tehát már jókor reggel felment a kastélyba s keresztet vetett a „személyes” alkalmazottak közül, aki bejelentse.

Tanácstalanul ténfergett a folyosón. Egyszer arra rezzen fel közepeséből, hogy nyílik egy közel ajtó és egy pápaszemekopott ruhás, borostásarcu ember közeledik feléje. Az urfi első pillanatra látja, hogy ez nem az ő embere, ilyen embert ő nem kérhet meg, hogy őt bejelentse. Lassu léptekkel elsétált előbbi helyéről. De a pápaszemek oda ment hozzá.

— Kérem, mit akar?

Az urfi elhárított mozdulatot tett, rangján alólinak tartotta a feleletet.

— De barátom, mégis szeretném tudni, mit akar.

— Ugyan, maga csak menjen a dolgára, ne molesztáljon.

— De mégis, barátom, igazán szeretném tudni, mi járthat van, — szólott az idegenhez makacsul és nagyon szeliden, — mert én vagyok Tisza István.

Az urfi majdnem orra bukva dadogta, hétrét görnyedve:

— Cs... cs... cs... Cseh Sándor irnok aláztatosan jelentem, hogy nagyságos uram gazdaságába szolgálattalra bevonultam.

Cseh Sándor a Tiszáknál harminc évet szolgált, mint gazdaszt, ott megtanulta, hogy külső után ne ítéljen.

A. E.

LUCIFER.

Jó husz évvel ezelőtt történt, mikor a bajai kollégium növendéke voltam.

Lélektanban a spirítizmusról tanultunk és tanárunk értette tárgyat úgy előadni, hogy borsódzott a hátunk a sok „esetre”. Hajlamos lévén a miszticizmusra, vakon hittem benne. Három meghitt barátommal megbeszéltem, hogy az internátus hálójában, lefekvés után, megjelenjünk a pokol előkelő fejedelmét, Lucifert.

Este valamennyien az idő, a hangulat hatása alatt vártuk az inspekciós tanár szokásos felülvizsgálását. Végre megtörtént ez is s mi eloltva a gázt magunkra maradtunk.

— Mindnyájan gondolatok most rá akarattal kényesztésük a megjelenésre. Tehát vigyázzatok!

Ekkor remegő, de erős hangon mondtam:

— Lucifer, pokol fejedelme, jelenj meg!

A magában egy fényes tűznyelv irt két-három tűznyolcast le a levegőben s utána ismét korovósütés.

En szólanul zuhantam le a gyamra, a többiek a paplant fe-

jükre húzták s egy pár percig néma csend. Ekkor kirobbant egy nevetés és mindnyájan nyitjára jöttünk a tünemény okának. Egyik társunk, ki tudott tervünkéről, korábban felszökött a hálóba, a piszkavasat bedugta a kályhába s ő írta a kört a levegőben.

* Szegény feje, ha nem pusztult volna el szibériai hadifogságban, még most is érezné az akkor kapott pokrócozást.

D. J.

PÁRBAJ A VADORZÓVAL

Egész sorozata a vadorzók gyilkosságainak következett be az erdőőrző személyzet szigorú lépése miatt, ami aztán valószínűleg vérbosszuban robbant ki. Vice versa lótték agyon egymást vadorzó és erdőőr, ki ha marább kapta puskavégre a másikat.

Ilyen atmoszférában indultam főnököm utasítására ellenőrző körútra az erdőbe. A szálerdő és vágás közötti cserkészaton lépkedtem, mikor puskadörrenés reszkettette meg a csendet s közvetlen a fülem mellett süvített el a fejembe szánt golyó. Nyomban egy női sikoly hasított belé a levegőbe. A másik pillanatban lekaptam vállamról a puskám s a negyven lépésnyire eső füstfelhővel fátolozott bokor felé sűrűttem vaktába. Ebben a pillanatban ugyan azon a bokorból megvillant a második lövés és a zergeszakáll lefityynt a kalapomról.

Lövéssem sorsával nem törődve, a női sikoly irányába, a vágás felé szaladtam. Nem megszűnt egy rönkön, egész halom virág között sportruhába öltöz-

zött, szép, tizenhatéves kis francia leány kesergett, sebesült karját szorongatva. Kérdésekre ékes francia nyelven adta elő fájdalmas panaszát. Mire zsebkendőmmel szoroson lekötöttem karsebét, odaérkezett a közelben botanizáló édesapja is, egy párisi egyetemi tanár, aki hozzánk jött a magyar florát tanulmányozni.

Ezután lövéssem eredményét tekintettem meg a bokor mögött. Vizslám segítségével egy pár vércsöppet fedeztem fel a gyepeken, de az ellenség eltűnt. Másnap hallottam, hogy a szövetség községi takács, a legfélelmesebb, ravasz vadorzó kulcsontja eltörött, fegyvert nem vehet többé kezébe. A vadorzás azóta megszűnt.

Féltv mulva a kis francia leány már tisztá magyarsággal mondta el nekem az oltár előtt a boldogító igent s a holmóiglan-holdodiglant. Most pedig, mint cseh megszállt területről menekült családanya, két kamasz egyetemista fiával együtt szikrázó szemekkel hangoztatja: Nem, nem, soha! ...

V.

EGY VILLAMSUJTÁS

TÖRTÉNETE

Hegyeshalomban az állomás lakott lánykoromban. Nyáron a Lajta folyóba jártunk fürödni, bár távol esett egy kicsit tőlünk. Egy alkalommal is vígan fürdőkoltunk a vízben, amikor erős égdörgés hallottunk. Ijedten vettük észre, hogy sötét felhők közelednek. Sietve menekültünk a vízből és kapkodtuk a ruhánkat, miközben a vihar rohánva közeledett és futva i-